

Norden i världen

Nörd är beteckningen på en person som enligt omgivningens sätt att se avviker från normen genom att vara överdrivet engagerad i en viss verksamhet. Min strävan att, gärna i statistisk form, registrera fakta - både personliga och sådana som berör världen i stort - är ett exempel på detta. Rationaliteten i denna böjelse är att relevanta, statistiska fakta är en önskvärd utgångspunkt för ställningstaganden.

Ett exempel på denna nördhet är att jag en lördagskväll med hjälp av Internet började att sammanställa ett antal rankinglistor som i en rad avseenden beskriver läget i världens länder. Sedan dess har jag byggt ut och fördjupat mitt resonemang i anslutning till dessa index.

De index/rankinglistor som jag har studerat är följande:

- * Quality-of-life
- * World Happiness Report
- * FNs Human Development Index
- * Peace Index (omfattar både statligt och individuellt våld)
- * Demokratiindex
- * Pressfrihet
- * Transparency International (korruption)

Varje index baseras på en rad faktorer. I vissa fall ingår samma faktor i mer än ett index. Det finns ett stort antal index som jämför de ländervisa förhållandena på många områden. Mitt urval styrs av en strävan att inkludera sådana förhållanden som beskriver mänskligt välmående. Naturligtvis kan urvalet kritiseras. Länder som Ryssland och Kina tillhör säkerligen dessa kritiker

I regel omfattar rankinglistorna nästan samtliga FN:s medlemsländer. Den som får platssiffran ett vad avser t.ex. index Demokrati är det land vars samhällssystem bäst uppfyller kraven på en fungerande demokrati. Ju lägre siffra, desto bättre. Jag har summerat varje lands positioner i dessa sju rankinglistor. Det ger den siffra som i nedanstående tabell följer efter respektive land. Det är mestadels rankingen från 2020 eller 2021 som är källan.

Om ett och samma land toppar samtliga sju listor, blir sålunda platssiffran 7. Om ett och samma land hamnar på sista plats, hamnar platssiffran en bra bit över 1 000. För att få en uppfattning om skillnaderna har jag också tagit med vissa länder långt ner på rankinglistan. Och det finns länder som har ännu högre tal än Irans 900, som är det högsta talet som ingår i min granskning. Nordkorea är en stark kandidat för bottenplaceringen.

Här resultatet:

1. Danmark	29
2. Schweiz	38
3. Norge	40
3. Finland	40
5. Island	47
6. Nya Zeeland	48
7. Sverige	49

8. Nederländerna	60
9. Tyskland	81
10. Australien	85
11. Kanada	90
12. Irland	91
12. Österrike	91
14. Luxemburg	107
15. Storbritannien	145
16. Belgien	147
17. Estland	169
18. Japan	170
19. Spanien	182
20. Portugal	184
21. Slovenien	195
22. Taiwan	200
23. Costa Rica	201
24. Tjeckien	206
25. Frankrike	207
26. Singapore	221
27. Uruguay	240
28. Italien	248
29. Sydkorea	264
30. USA	268
31. Polen	301
32. Chile	303
33. Rumänien	355
34. Israel	357
35. Ungern	371

Bulgarien	456
Oman	491
Indonesien	563
Brasilien	604
Thailand	605
Ukraina	693
Indien	734
Vietnam	745
Algeriet	747
Kina	749
Ryssland	759
Nigeria	889
Iran	900

Jag har alltså studerat 48 länder av runt de 180 dessa index mestadels omfattar. De 20 första placeringarna är med stor sannolikhet säkra. Det är möjligt att något icke studerat land skulle

kunna tränga sig in bland de följande 15.

The Economist har också sammanställt ett index med rubriken *Economic Freedom*. Ingående faktorer är bl.a. rättssäkerhet, ägande, statens roll i ekonomin, regleringars effektivitet, förhållandena på arbetsmarknaden, frihet för handel / investeringar / finanser.

På pallplats återfinns Singapore, Nya Zeeland och Australien. Därefter

7. Finland 8. Danmark 20. USA 21. Sverige 28. Norge 64. Frankrike 90. Vietnam
92. Ryssland 107. Kina 127. Ukraina 178. Nordkorea.

Detta index ingår inte i den samlade rankingen ovan. Mitt skäl är politiskt. Indexet anger graden av marknadsekonomi. Jag är ingen tillskyndare av Hayeks och Friedmans nyliberalism vars främsta proselyter i Sverige är Centern och partierna högerut med undantag för SD som ännu inte till fullo anslutit sig till den borgerliga synen på nyliberalism.

Mitt ställningstagande i det här avseendet kan förvisso diskuteras. Den materialistiska historieuppfattningen innebär att produktionsförhållandena styr utvecklingen. Kan det vara så att graden av ekonomisk frihet är det grundläggande och styr förhållandena inom de sju index som jag har studerat och sammanräknat? Att ekonomisk frihet är hönan och allt det andra är äggen? Vad det till slut handlar om är maktfördelningen mellan stat och näringsliv - mellan politisk och ekonomisk makt – och där min uppfattning om statens roll skiljer sig från de principer och avvägningar som index för ekonomisk frihet grundar sig på.

Detta var en utveckling. Jag påstår att dessa sju index sammantagna ger en bild av den globala fördelningen av det mänskliga förnuftet. Min tabell är anmärkningsvärd i främst ett avseende. Bland de tio högst rankade länderna utgörs hälften av de fem nordiska länderna.

Norge tar tre guldmedaljer dvs toppar tre index. Island, Finland, Danmark och Schweiz tar vardera en.

Jag har också studerat ett par index som ger en indikation om näringslivets förmåga till förnyelse: Global Innovation Index (GII) och Global Cleantech Innovation Index (GCII). Även i dessa avseenden ligger de nordiska länderna i framkant som dessa placeringar visar:

GII. 2.Sverige 7.Finland 9.Danmark 17.Island 20.Norge

GCII. 1.Danmark 2.Finland 3.Sverige 9.Norge

När det gäller antal patent/miljoner invånare blir placeringarna dessa: 7. Danmark 8. Finland
9. Sverige 14. Norge.

Visst refereras det ibland till de nordiska länderna som goda exempel på mänskligt förnuft. Men någon större uppmärksamhet om detta förhållande har jag inte noterat - varken internationellt eller nordiskt - från mediavärldens, politikens eller forskarvärldens sida för att inte tala om från allmänhetens.

Nyhetsförmedling och politisk debatt domineras fullständigt av de negativa inslagen i samhället. Lyssnar vi på partiledarna i opposition, är Sverige en havererad stat. Detsamma gäller exempelvis ledarna i tidningar som Svenska Dagbladet och mestadels också i Dagens Nyheter. Men det är väl så demokratin ska fungera.

Våra nordiska länder är naturligtvis inte befriade från problem. För svensk del handlar det om kriminalitet, skolan, sjukvård, ökande ekonomiska klyftor. Dessa fyra faktorer ingår i något av ovannämnda sex index. Men det är möjligt att om dessa gets större tyngd, skulle Sveriges position ha försämrats.

En annan uppenbar iakttagelse är att Europa så totalt dominerar denna tabell av högst rankade länder: 23 av 35.

Det har presenterats en del reflektioner om tänkbara förklaringar till detta positiva tillstånd i Norden. Föreningen Norden utgav för några år sedan två häften: "The Nordic Way- Equality, Individuality and Social Trust" samt "The Nordic Way – globala vägval och förändringskraft". De förklaringsfaktorer som det pekas på, är individualitet, jämlikhet, nyfikenhet, öppenhet för det nya och sist men inte minst tillit, tillit till samhälleliga institutioner och tillit till medmänniskor. I det senare fallet finns även där en ranking. Frågan ställdes: "Håller Du med om att man kan lita på sina medmänniskor?" De nordiska länderna tillsammans med Nederländerna och Kina (!) toppar.

I dagarna presenteras statistik som visar att de nordiska länderna ekonomiskt klarat konsekvenserna av coronaekonomin bättre än andra länder. Kanske även det förhållandet till en del kan förklaras av ett väl fungerande samhällssystem.

Kan nu världen ha någon glädje av "den nordiska vägen"? Ja, de länder som vill förbättra tillvaron för sina medborgare har åtminstone tillgång till ett studieobjekt. Men hur överförbara är de nordiska erfarenheterna? Tillit anses sålunda vara en tungt vägande förklaringsfaktor. Att höja tilliten till sina medmänniskor och till de styrande i den stat man lever, kräver en kulturrevolution som säkerligen måste pågå under många år. En första åtgärd i den riktningen vore att utplåna korruptionen. Vad jag förstår, har Xi Jinping i Kina åstadkommit en del resultat på den punkten. Kan det vara en förklaring till Kinas positiva position i detta avseende? Men Kinas mediokra ranking i Transparency Index kan dock inte användas som stöd för ett sådant antagande.

Vad våra nordiska länder inte ska ägna sig åt är att börja agera som globala missionärer. Det är genom exemplets makt som vi eventuellt kan ha en roll att fylla. Vi får tillämpa wallenbergarnas valspråk från 1931: "Esse, non videri". (Att verka utan att synas).

Risken för att vi skulle drabbas av nordisk chauvinism är liten. Men lite av patriotism kan vi måhända kosta på oss. I Sverige är det mycket vanligt att det konstateras att vi är ett mycket litet land. Förmodligen jämför vi oss då med USA och Kina. Men FN har 193 medlemmar. De fem nordiska ländernas sammanlagda BNP placerade oss (enligt Internationella Valutafonden) på plats nummer 11 med en ekonomi större än länder som Sydkorea, Ryssland, Australien och Turkiet. Med ett gemensamt ekonomiskt agerande skulle vi bli en del av samarbetsgruppen G 20.

Internt, nordiskt kan vi medge att vi kan tjäna som ett föredöme. Detta innebär också att krav måste ställas på våra länder nämligen att detta föredöme vårdas och utvecklas.

Min insats med att göra denna sammanställning är naturligtvis amatörmässig. Jag har t.ex. i min genomgång inte gjort någon viktning av de sju indexserierna. Tryckfrihetsindex har samma tyngd som FN:s Human Development Index. Detta medför en skevhet. En mer avancerad megastudie skulle hantera en sådan svaghet. En megastudie kunde vara en uppgift för Nordiska Rådet eller Föreningen Norden. Drivkraften skulle inte vara nordisk patriotism än mindre chauvinism utan en nyfikenhet på hur detta mycket speciella förhållande ska kunna förklaras. Men den nordiska ödmjukheten kan utgöra ett hinder för ett sådant initiativ.

Det är intressant att notera att tre av de stora aktörerna på världsscenen (Indien, Kina och Ryssland) befinner sig i rankingens bottenskikt och dessutom ligger siffermässigt så nära varandra. Och vore det inte önskvärt att stödet till Ukraina kunde utsättas för en del krav som resulterade att landet lämnade bottenskiktet? Landets platsiffra vad avser korruption är 120.

Ovannämnda bottenländer har säkerligen invändningar. De kan peka på att urvalet av index är ett resultat av västerländska värderingar. Det finns listor, kan de hävda, som bättre talar till dessa länders fördel. Och denna västerländska bias kan också ta sig uttryck i det urval av faktorer som valda sju index bygger på.

Slutligen! Förvånar USA:s placering som nummer 30? Landets sämsta gren är index för Peace. Det kostar på att vara världspolis och ha stor frihet att inneha vapen. Om detta index utgår, skulle USA avancera en del och hamna på nivån Portugal/Slovenien.

Sverige/Norden den 17 februari 2022

Sven Persson